

Тернопільська обласна рада
Департамент освіти і науки Тернопільської обласної
військової адміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
ім. Тараса Шевченка

Кафедра мистецьких дисциплін та методик їх навчання

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчально-педагогічної
роботи _____ доц. М. Боднар
„____” _____ 2024 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні вченої ради факультету
Протокол № _ _____ 2024 р.
Голова _____ доц. Л. Соляр

ПРОГРАМА
ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ

Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність 014 Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво)
Освітньо-професійна програма Середня освіта (Музичне мистецтво).
Хореографія.
(денна, заочна форми навчання)

Кременець – 2024

С К Л А Д
підсумкової екзаменаційної комісії № ____

Голова ЕК

Члени ЕК

Екзаменатори:

I. Атестаційний екзамен («Сучасні освітні технології в ЗЗСО, фахової передвищої, вищої освіти», «Психологія педагогічної діяльності в ЗЗСО, фахової передвищої, вищої освіти», «Інноваційні технології викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» й Теорія, методика та практикум роботи з дитячим хореографічним колективом)

II. захист кваліфікаційної роботи:

С К Л А Д
студентів-дипломантів 21МХм групи
спеціальності **014 Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво)**
(денна форма навчання)

Староста – Нагребецька О.

1. Вертко Олександра Ігорівна
2. Нагребецька Ольга
3. Пікута Анна
4. Ратинська Анна Олександрівна
5. Улянюк Олександр

С К Л А Д
студентів-дипломантів 21МХмз групи
спеціальності **014 Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво)**
(заочна форма навчання)

Староста: Гаврецький Р.

1. Гаврецький Роман Григорович
2. Гарасимів Любова

РОЗКЛАД ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ
спеціальності **014 Середня освіта(Мистецтво. Музичне мистецтво)**
(денна, заочна форми навчання)

Назва підсумкової атестації	Група	Дата / Аудиторія
Атестаційний екзаме н («Сучасні освітні технології в ЗЗСО, фахової передвищої, вищої освіти», «Психологія педагогічної діяльності в ЗЗСО, фахової передвищої, вищої освіти», «Інноваційні технології викладання інтегрованого го курсу «Мистецтво» й Теорія, методика та практикум роботи з дитячим хореографічним колективом)	21МХм	
	21МХмз	
Захист кваліфікаційної роботи	21МХм	
	21МХмз	

ВИМОГИ
ДО АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ З ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ
(«Сучасні освітні технології в ЗЗСО, фахової передвищої, вищої освіти»,
«Психологія педагогічної діяльності в ЗЗСО, фахової передвищої, вищої
освіти», «Інноваційні технології викладання інтегрованого курсу
«Мистецтво», «Теорія, методика та практикум роботи
з хореографічним колективом»)

Атестаційний екзамєн передбачає перевірку рівня теоретико-методичної підготовленості магістрантів, яка визначається ґрунтовністю та системністю музично-педагогічних, хореографічних знань і сформованістю музично-педагогічної, хореографічної культури.

На фахове випробування виносяться питання з освітніх компонентів, що охоплюють ключові розділи професійно-орієнтованої підготовки вчителя музичного мистецтва, керівника аматорського хореографічного колективу, знання з яких необхідні для успішної фахової діяльності в обраній сфері. Програма підсумкової атестації включає питання з сучасних освітніх технологій в ЗЗСО, фахової передвищої, вищої освіти, психології педагогічної діяльності в ЗЗСО, фахової передвищої, вищої освіти, інноваційних технологій викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» і теорії, методики та практикуму роботи з хореографічним колективом.

На іспиті випускник повинен:

– показати знання сучасних концепцій у галузі музичної педагогіки й уміння правильно застосовувати їхні положення у науковій і фаховій практиці залежно від сфери та мети діяльності;

– продемонструвати знання методик, методичних прийомів навчання учнів різних видів музичної, хореографічної діяльності, а також способів їх застосування в конкретних умовах (з урахуванням вікових особливостей та індивідуальних можливостей школярів тощо);

– виявляти психологічні знання у педагогічній галузі для критичного осмислення проблем та оригінального розв'язання завдань музично-естетичного виховання;

– демонструвати знання інноваційних мистецько-педагогічних, інформаційно-комунікаційних, цифрових і дистанційних технологій.

Водночас для майбутнього фахівця педагогічної галузі є важливими та необхідними соціальні навички (soft skills). Набута комунікативна компетентність передбачає вміння презентувати мистецькі, педагогічні та наукові досягнення через зрозуміле і недвозначне донесення власних знань висновків та аргументації, здатність дотримуватися морально-етичних норм спілкування. Зокрема випускники повинні виявляти здатність до саморозвитку та самокорекції, моделювання індивідуальної освітньої траєкторії; демонструвати здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії.

Отже, під час атестаційного екзамену магістри-випускники повинні володіти загальними та фаховими компетентностями, а також демонструвати сукупність необхідних умінь і навичок необхідних для реалізації здобутих знань у майбутній професійній діяльності.

Метою атестації здобувачів вищої освіти за ОПП Середня освіта (Музичне мистецтво). Хореографія є встановлення рівня сформованості загашніх і фахових компетентностей і програмних результатів навчання.

Інтегральна компетентність:

Здатність здобувача розв'язувати складні освітні завдання та проблеми у галузі загальної середньої освіти, фахової передвищої та вищої освіти що передбачає проведення науково-педагогічних досліджень сучасних проблем музичної педагогіки, здійснення дослідницької й інноваційної діяльності та характеризується комплексністю і невизначеністю умов організації освітнього процесу.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК4. Здатність виявляти та вирішувати проблеми у сфері професійної діяльності, бути критичним і самокритичним.

ЗК5. Здатність генерувати нові ідеї (креативність), творчо самовиражатися, поважати українську національну культуру та приймати обґрунтовані рішення; усвідомлювати значення національно-культурної самоідентичності.

ЗК7. Здатність здійснювати науково-педагогічні дослідження дотримуючись академічної доброчесності, прогнозувати та презентувати їх результати.

ЗК9. Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод особистості; захищати свої громадянські права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку.

ЗК 10. Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети.

Фахові компетентності:

ФК7. Здатність методично правильно розробляти і практично втілювати авторські хореографічні композиції різноманітні за формою, жанром, виражальними засобами з використанням традиційних та інноваційних прийомів їх створення

ФК9. Здатність методично правильно розробляти і практично втілювати авторські хореографічні композиції різноманітні за формою, жанром, виражальними засобами з використанням традиційних та інноваційних прийомів їх створення.

ФК10. Здатність до безперервного особистісного і професійного зростання, постійної та систематичної роботи з удосконалення професійної музично-педагогічної майстерності, забезпечення якості музично-педагогічної освіти.

ФК12 Здатність до безперервного особистісного зростання, постійної та систематичної роботи з удосконалення педагогічної майстерності, забезпечення якості музично-педагогічної освіти.

ФК 14. Здатність до конструктивної та безпечної взаємодії з учасниками освітнього процесу, відповідально діяти з високим ступенем автономії.

ФК15 Здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності і визначати потреби, перспективи та наявні ресурси для професійного розвитку впродовж життя.

ФК16 Здатність до конструктивної та безпечної взаємодії з учасниками освітнього процесу, відповідально діяти з високим ступенем автономії.

Програмні результати навчання:

ПРН 1 Формулює наукову проблему в галузі музично-педагогічної освіти, знає та застосовує наукові методи побудови та аналізу навчально-виховного процесу у галузі музичного мистецтва, основи методології музично-педагогічних досліджень.

ПРН 2 Демонструє вміння використовувати цифрові освітні ресурси, інформаційні та комунікаційні технології для пошуку, обробки та обміну інформацією у професійній діяльності, презентації власних та спільних результатів, реалізації дистанційного та змішаного навчання тощо.

ПРН 5 Знає і застосовує різні способи реєстрації і викладення наукових фактів, виховання і розвитку особистості засобами мистецтва, вміє аналізувати і інтерпретувати матеріали спостережень, переводити наукові знання у площину практичного використання, застосовувати конкретно-наукову методологію експериментального дослідження проблем процесу музичного навчання.

ПРН 6 Описує показники якості педагогічної діяльності, аналізує можливі впливи на них внутрішніх і зовнішніх чинників, визначає індивідуальні професійні потреби, шляхи покращення власної педагогічної майстерності, обирає ресурси для професійного розвитку впродовж життя.

ПРН8 Розуміє, пояснює сутність принципів формування культуровідповідного змісту загальної і фахової мистецької (музичної) освіти, володіє методичним інструментарієм, формами організації, традиційними і сучасними методами та засобами художньо-творчого розвитку особистості.

ПРН 9 Демонструє уміння планувати процес підготовки музичного (хореографічного) твору до художньо-виконавської інтерпретації, визначати завдання репетиційного процесу, аргументувати способи і методи його оптимальної організації в різних умовах, досягати художньо-педагогічних результатів.

ПРН 12 Визначає і характеризує основні принципи, закони та методики науково-педагогічних досліджень; описує апарат науково-педагогічного дослідження, демонструє навички презентації результатів науково-педагогічного дослідження.

ПРН 14. *Демонструє* здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії, критично *оцінює* особистісно-професійний потенціал.

ПРН 15 *Дотримується* морально-етичних норм спілкування, керується у професійній діяльності принципами толерантності, творчості мистецького діалогу, співпраці та взаємоповаги до думок інших учасників освітнього процесу.

ПРН 16. *Виявляє* здатність до саморозвитку та самокорекції знань, *моделює* траєкторію особистісного самовдосконалення у галузі музикознавчих питань освіти.

Отже, під час атестаційного екзамену магістри-випускники повинні продемонструвати належний рівень володіння загальними та фаховими компетентностями, а також сукупністю умінь і навичок необхідних для реалізації здобутих знань у майбутній професійній діяльності.

Перелік питань з освітнього компоненту «Сучасні освітні технології в ЗЗСО, фаховій передвищій, вищій освіти»

1. Поняття «педагогічна технологія».
2. Історія розвитку вітчизняної та зарубіжної освітніх технологій.
3. Варіативність поглядів на технологізацію сфери освіти. Співвідношення стандарту і творчості у педагогічній діяльності. Педагогічна технологія як наука про раціональні шляхи та способи навчання і як система принципів, алгоритмів, регуляторів організації освітнього процесу.
4. Педагогічні технології і педагогічна майстерність учителя. Роль особистості учителя в умовах технологізації освітнього процесу. Збереження національних традицій навчання як духовного спілкування вчителя з учнями.
5. Умови продуктивного використання педагогічних технологій у школі.
6. Поняття і визначення інформаційних технологій.
7. Інформаційно-комунікаційні технології у сучасному навчальному закладі.
8. Технології дистанційного навчання.
9. Віртуальні (хмарні) технології.
10. Інформаційно-комунікаційні технології в самостійній і позааудиторній роботі студентів
11. Типи інтерактивних технологій. Технологія кооперативного навчання. Технологія колективно-групового навчання. Технологія ситуативного моделювання. Технології опрацювання дискусійних питань.
12. Організація та проведення форум-театру. Організація та проведення конкурсу. Організація та проведення флешмобу. Організація та проведення квесту. Станційний експрес.
13. Тренінг – метод розвитку здібностей до навчання, спосіб перепрограмування моделі, керування поведінкою і діяльністю.
14. Концептуальні положення. Мета і завдання навчального проектування.
15. Зміст проектної технології: вимоги до організації проєктів, типи проєктів.

**Перелік питань з освітнього компоненту
«Психологія педагогічної діяльності в ЗЗСО, фахової передвищої,
вищої освіти»**

1. Психолого-педагогічні особливості організації педагогічної діяльності в ЗЗСО, фахової передвищої та вищої освіти.
2. Основні ролі і функції сучасного вчителя як суб'єкта педагогічної діяльності, їх вплив на процес навчання.
3. Роль професійної підготовки і особистісного розвитку в формуванні компетентного педагога.
4. Педагогічне спілкування, основні компоненти принципи та техніки ефективного спілкування з учнями.
5. Креативність педагога та її вплив на ефективність пізнавальної діяльності. Способи інтеграції творчих підходів у освітній процес.
6. Психолого-педагогічна підтримка суб'єктів освітнього процесу. Методи профілактики професійного вигорання педагогів.
7. Тренінгові технології в роботі педагога. Види тренінгів, специфіка їх використання в освітньому процесі.
8. Психологічна підтримка суб'єктів освітнього процесу в сучасних реаліях.
9. Психолого-педагогічні особливості організації дистанційного та змішаного навчання.
10. Пізнання себе, професійний розвиток, самовдосконалення та мотивація як основа досягнення успіху в педагогічній діяльності.
11. Охарактеризуйте основні психологічні теорії навчання та виховання і їхній внесок у педагогічну практику.
12. Проаналізуйте психологічні аспекти, які впливають на формування навчальної мотивації у студентів, з прикладами.
13. Розкрийте поняття «педагогічна деформація» та її прояви у викладачів, а також способи запобігання.
14. Обговоріть роль емоційного інтелекту у педагогічній діяльності та його вплив на взаємодію між викладачем та студентами.
15. Визначте найбільш ефективні методи діагностики психологічного стану учасників освітнього процесу у сучасному освітньому процесі та поясніть їх важливість.

**Перелік питань з освітнього компоненту
«Інноваційних технологій викладання інтегрованого курсу «Мистецтво»**

1. Педагогічні ідеї та діяльність провідних українських музикантів-педагогів ХХ ст.
2. Заняття з мистецтва у закладах загальної середньої освіти: традиційне і новітнє.
3. Національна основа музичного навчання і виховання.

- Музикальність за визначенням науковців, її компоненти.
- Сутність музичного сприймання і його особливості.
- Методи активізації музичного сприймання, їх використання на уроках.
- Індивідуальний підхід – провідний принцип у музичній педагогіці.
- Методологічне обґрунтування сутності музичної освіти (трактування О. Рудницької, Г. Падалки, О. Ростовського).
- Сучасні форми і методи проведення позакласної музично-виховної роботи в школі з використанням новітніх технологій.
- Професіограма вчителя музичного мистецтва.
- Професійний стандарт вчителя закладу загальної середньої освіти і викладача закладу вищої освіти.
- Сучасні художньо-педагогічні технології на уроках музичного мистецтва.
- Міжпредмета та внутрішньопредметна інтеграція. Філософські засади.
- Педагогічна діагностика та основні методичні напрями викладання музичних дисциплін.
- Основні сучасні методи "розкодування" художнього образу на інтегрованих уроках мистецтва.

**Перелік питань з освітнього компоненту
«Теорії, методики та практикуму роботи з дитячим хореографічним
колективом»**

- Принципи організації роботи дитячого хореографічного колективу.
- Зміст організаційної роботи керівника дитячого хореографічного колективу.
- Форми організації освітнього процесу в дитячому хореографічному колективі.
- Основні методи та прийоми хореографічного навчання.
- Педагогічна майстерність керівника аматорського дитячого хореографічного колективу.
- Професійні та особистісні якості керівника аматорського дитячого хореографічного колективу.
- Стилі та моделі педагогічного спілкування керівника аматорського дитячого хореографічного колективу.
- Підготовка педагога до заняття.
- Методика організації та особливості проведення хореографічних занять з дітьми різного віку.
- Особливості психофізичного розвитку дітей середнього шкільного віку. Мета та завдання хореографічного навчання.
- Завдання навчально-виховної роботи в хореографічному колективі.
- Класифікація форм навчально-виховної роботи.
- Планування навчально-виховної роботи.
- Завдання, умови організації та проведення хореографічних конкурсів та фестивалів.
- Музичний супровід та музичний розмір хореографічних занять.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «МИСТЕЦТВО»

Вступ.

Зміст і завдання предмету «Інноваційних технологій викладання інтегрованого курсу «Мистецтво»», його зв'язок з іншими предметами, які вивчаються згідно навчального плану. Аналіз понять «вчитель-учень» у широкому, узагальненому розумінні, враховуючи навчальні заклади різного типу. Музичне виховання як складова частина художнього і естетичного виховання учнів, формування їх світогляду і художньої культури. Основні педагогічні функції викладання музичних дисциплін: формування в учнів художньо-музичного світогляду і вдосконалення їхніх музичних запитів, інтересів.

Актуальні проблеми музичної освіти в контексті духовного формування особистості.

Музичне мистецтво як своєрідний феномен художньо-образного відтворення дійсності.

Музична освіта як суспільне явище, О. Рудницька про філософію мистецької освіти взагалі і музичної зокрема.

Основна формула мистецької освіти: через кваліфіковане спілкування з мистецтвом до розвитку духовно потенційної особистості. Функції мистецької освіти.

Взаємозв'язок культури і освіти, орієнтація освіти на культурні цінності, опанування та збереження кращих світових досягнень людства.

Культуротворчий вплив музичного мистецтва.

Формування духовної особистості – головна мета музичного навчання і виховання.

Гуманістичні тенденції у музичній педагогіці.

Сучасні погляди на філософію мистецької освіти стосовно необхідності відродження гуманістичного світогляду як незмінної константи у розвитку цивілізації, критерію справжнього людського прогресу, спрямованих на розуміння вищих духовних ідеалів, формування здатності керуватися ними в житті (за О.П. Рудницькою).

Гуманістична психологія – новий напрямок у вивченні теорії особистості, її досягнення (Е. Фромм, Г. Олпорт, Дж. Келлі, К. Роджерс, А. Маслоу).

Гуманістичний напрям педагогічних ідей Марії Монтессорі, В. Сухомлинського, Д. Кабалевського, К. Орфа та інших).

Гуманістична основа музичної педагогіки як спрямування на розвиток духовно-естетичного потенціалу особистості; забезпечення багатогранного впливу високохудожніх зразків музичного мистецтва на людину(за Г. Падалкою).

Новітні пошуки напрямів гуманізації музичної освіти і виховання.

Національна основа музичного навчання і виховання.

Проблема осмислення національного ренесансу в Україні як своєрідного феномена самобутнього світосприйняття, що відображується в історичних подіях, традиціях, звичках, символах культури нашого етносу. Збагачення національної культури в процесі інтенсивного обміну з іншими культурами. Необхідність спрямування освітніх процесів на підготовку молодого покоління до цілісного сприйняття світової культури крізь призму національної самосвідомості (О.П. Рудницька).

«Філософія серця» Г. Сковороди в контексті реалізації національної концепції виховання, його твердження, що головним засобом пізнання духовного світу людини виступає категорія серця як зосередження різноманітних душевних почуттів, переживань об'єкта.

Аналіз теорії П. Юркевича про серце як осередок людської духовності, яка має помітний національний колорит, фокусує навколо теоретичної ідеї серця, характерної для української ментальності.

Національний нігілізм як негативне явище у розвитку вітчизняного музичного мистецтва і освіти. Критичний аналіз теорії, спрямованої на абсолютизацію національного чинника в розвитку художньої культури як суспільного і як особистісного надбання (Г.М. Падалка).

Сутність принципу національних засад музичної педагогіки, де поєднується індивідуально-національне з універсально-загальнолюдським і сприяє досягненню учнями світової музичної культури.

Художнє пізнання як основа музичної освіти.

Навчальне художнє пізнання як взаємодія суб'єкта (учня) і об'єкта (художнього твору), спрямована на усвідомлення змісту і форми художніх образів, на досягнення нових знань у певній галузі мистецтва (Падалка Г.М.).

Методологічне обґрунтування музичної освіти: особистісно-орієнтований підхід у процесі музичного навчання; єдність національних і емоційних, об'єктивних і суб'єктивних, свідомих і підсвідомих способів освоєння музичного мистецтва.

Взаємодія сприймання, оцінювання і творення в процесі художнього пізнання музичного мистецтва, незалежно від рівня освоєння музичної діяльності.

Зміст музичного сприймання, його особливості і критерії визначення його розвитку в процесі навчання. Методи педагогічного впливу на процес музичного сприймання (вступне слово вчителя; цілеспрямоване створення ситуації активного музичного сприймання; активізація художньо-асоціативного мислення учнів).

Естетичне оцінювання і творчі елементи у процесі освоєння різноманітної музичної діяльності.

Психолого-педагогічні аспекти формування музикальності особистості.

Музикальність як комплексне поєднання властивостей і здібностей, що виявляються внаслідок засвоєння різноманітної музичної діяльності.

Основні компоненти музикальності – емоційний відгук на музику і музичний слух, з яким пов'язані музичні сенсорні здібності.

Б. Теплов про психологію музичних здібностей, сутність абсолютного і відносного, а також внутрішнього слуху.

Взаємозв'язок фізіологічних і психологічних даних особистості з її музичним розвитком. Ідея існування найкращого вікового періоду для розвитку музичних здібностей як продовження положення Л.С. Виготського про головні види діяльності для дітей різного віку.

Діагностика музичних здібностей особистості. Врахування індивідуальних і вікових особливостей учнів у процесі музичного навчання.

Педагогічна діагностика та основні методичні напрями викладання музичних дисциплін.

Музичне мистецтво як ефективний виховний засіб, потреба вивчення способів реалізації виховної функції музики, методики її використання в умовах педагогічного процесу (О.П. Рудницька).

Наукове обґрунтування критеріїв аналізу якісного рівня спілкування суб'єкта з музикою, спостереження динаміки музичного розвитку особистості.

О. Рудницька про три аспекти вивчення рівнів музичного розвитку учнів:

- динаміка емоційно-захопленого ставлення особистості до музики;
- ступінь розвитку відповідних знань і вмінь;
- творчий характер музичної діяльності.

Основні критерії музичного розвитку особистості: ціннісні орієнтації, естетичні оцінки та самооцінки.

Етапи педагогічної роботи з музичного навчання та виховання учнів:

- формування позитивного ставлення до різних жанрів музики, інтересу до самостійної музичної діяльності;
- формування умінь естетичної оцінки музичних творів і музичної діяльності;
- стимулювання ретроспективного переосмислення учнями своєї діяльності, формування вмінь самопізнання.

Необхідність пошукової активності, творчих імпровізацій педагогів у процесі музичної навчально-виховної роботи.

Дидактичні принципи у музичній педагогіці.

Принципи музичного навчання як основні положення, що визначають сутність, зміст, провідні вимоги до оволодіння учнями музичним мистецтвом. Основні дидактичні принципи, які використовуються у музичній педагогіці:

- принцип систематичного і послідовного навчання;
- принцип свідомого і міцного засвоєння знань;
- принцип доступності навчання;
- принцип наочності навчання;
- принцип індивідуального підходу.

Індивідуальний підхід як провідний принцип, що ґрунтується на здатності і вмінні зрозуміти образ мислення учня, правильно використовувати його інтереси і здібності, захоплення і бажання.

Принцип активності як признання провідної ролі педагога і як необхідність активної діяльності учня на всіх стадіях навчального процесу.

Взаємозв'язок принципів музичного навчання.

Г. Падалка про принципи мистецького навчання, виділяючи принципи: цілісності, культуровідповідності, естетичної спрямованості, індивідуалізації, рефлексії.

Дидактичні вимоги до визначення музичного навчального матеріалу, що ґрунтуються на загальних принципах навчання, а також враховують специфіку конкретних завдань музичного навчання.

Основи методики викладання музично-теоретичних і музично-історичних дисциплін.

Проблеми ефективного проведення музичних занять у сучасній школі. Недостатній вплив учителя музики, освітніх закладів порівняно з засобами масової інформації, оточуючим музичним середовищем соціальної практики. Необхідність удосконалення педагогічних процесів викладання музики.

Музична освіта як фактор розвитку світосприйняття, поглиблення емоційного пізнання і переживання, активізації образно-асоціативної сфери діяльності, збагачення морально-естетичних принципів людини.

Основні колективні і групові організації музично-пізнавальної діяльності учнів в системі освіти – урок, позакласні заняття, а в системі професійної музичної освіти – лекції, семінари і практичні заняття з музично-теоретичних дисциплін і історії музики.

Вимоги до лекції стосовно повноти викладу навчального матеріалу, його упорядкованості і послідовності. Д. Кабалевський про чуття лектором аудиторії слухачів. Г. Падалка про вимоги до сучасного уроку мистецтва: організаційні, педагогічні, психологічні, валеологічні.

Модульна організація навчання з групових музичних дисциплін.

Основи методики викладання виконавських музичних дисциплін на індивідуальних заняттях.

В системі професійної музичної освіти важливе місце займають індивідуальні заняття з виконавських музичних дисциплін: диригування, гра на музичному інструменті, постановка голосу, а в музичних школах, студіях – індивідуальні уроки гри на музичному інструменті.

Специфічні ознаки індивідуальних музичних занять:

- пріоритет практичної діяльності над теоретичним освоєнням учнями матеріалу;
- максимальне забезпечення творчої активності учнів при врахуванні їх індивідуальних особливостей.

Методи музичного навчання, спрямовані на розвиток особистісних художніх властивостей учнів:

- стимулювання музичного навчання;

- активізація музичної діяльності;
- пролонгований музичний тренінг;
- музично-психологічна підтримка;
- регуляція вольових зусиль (за Г. Падалкою).

Проблема теоретико-аналітичного підходу до музики у поєднанні з художньою інтуїцією виконавців. Прояв у психіці виконавця неминучого перетину, а частіше – паралелізму двох видів діяльності – науково-логічної та художньо-образної.

Педагогічні пошуки ефективного поєднання технічних вправ, етюдів з освоєнням музичних творів. Різні види контролю. Підсумковий контроль у формі академконцерту та заохочувально-узагальнюючий контроль у формі проведення концертних виступів.

Історичний огляд розвитку європейської музичної педагогіки від античності до кінця XIX ст.

Музичне мистецтво давніх греків, їх уявлення про силу музики.

Антична теорія музично-естетичного виховання у працях Платона й Арістотеля. Основні принципи музичного виховання, естетико-педагогічні принципи епохи Античності.

Характеристика музичної педагогіки доби Середньовіччя. Трактування музики як науки, що відноситься до „вільних мистецтв”. Роль музики у розвитку системи музичного виховання, нового музично-педагогічного мислення.

Особливості музичної педагогіки доби Відродження. Розвиток музичної освіти на основі вдосконалення нотного письма і оптимізації музичного навчання. Утвердження принципу єдності теоретичного і практичного освоєння музики.

Розвиток музичної педагогіки в епоху Просвітництва. Я. А. Коменський як основоположник педагогіки нової доби, його погляди на музичне виховання, спрямоване на підтримку „радісного настрою душі дитини”.

Основні напрями розвитку музичної педагогіки XIX ст. Використання ручних знаків ладових ступенів для зосередження уваги на окремих звуках і вдосконалення спілкування між учителем і учнем (основи відносної системи сольмізації). Практичне використання абсолютного і відносного способів сольмізації, суперечки і напрями реалізації. Теоретичні обґрунтування стосовно інтерпретації музичних творів у процесі вокально-хорового та інструментального виконання.

Видатні зарубіжні педагоги XX ст., їх новаторські ідеї в галузі музичного виховання.

Марія Монтесорі як фундатор системи масового дошкільного музичного виховання на основі врахування сенситивних періодів навчання і виховання.

Система музично-ритмічного виховання Еміля Жака-Далькроза, що ґрунтується на його концепції розвитку особистості „у русі, методом руху і через рух”. Методика використання евритміки для досягнення особливої

цілісності й широти комплексного впливу на особистість. Аналіз змісту музичної освіти в методичній системі Жака-Далькроза, представлений у трьох взаємозв'язаних сферах: ритміці, сольфеджіо, імпровізації.

Характеристика педагогічної концепції і методичної системи музичного виховання Карла Орфа, його педагогічні пошуки у напрямі різноманітності творчих завдань для всіх дітей, для масового музикування в різних видах музичної діяльності.

Музично-педагогічні погляди Золтана Кодая як основа системи музичного виховання в угорських школах, де в центрі уваги використання релятивної системи сольмізації, виконання народних пісень, які в простій, доступній для дітей формі передають високі культурні та мистецькі цінності.

Метод „свідомого нотного співу” болгарського педагога Бориса Тривкова, спрямований на вироблення координації між слухом і голосом; аналіз позитивних аспектів його системи освоєння нотної грамоти і співу по нотах.

Педагогічні ідеї Б. В. Асаф'єва – вагомий внесок у розвиток теорії музичної освіти, де в центрі уваги активне сприймання музики на основі різноманітної музичної діяльності.

Характеристика музично-освітньої концепції Д. Кабалевського, на основі якої ґрунтуються принципи побудови шкільної програми з музики.

Розвиток музично-педагогічних ідей в Україні протягом ХХ ст.

Художньо-педагогічні принципи передових діячів української музичної культури, зокрема М. В. Лисенка, як основа для розвитку педагогічних ідей і створення методики музичного виховання М. Леонтовича. Аналіз методичних посібників М. Леонтовича, де в центрі уваги формування навичок співу і читання нотного письма, розвиток музично-творчих здібностей дітей на основі української народної пісні.

Педагогічна концепція К. Стеценка, спрямована на послідовне і систематичне навчання співу по нотах для свідомого засвоєння звуків; розробка шкільної програми для масового музичного виховання дітей.

Педагогічна спадщина В. Верховинця – вагомий вклад у розвиток вітчизняної системи музично-ритмічного виховання дітей. Його педагогічне кредо – єдність слова, співу і руху як джерела виховного впливу на всебічний розвиток дитини.

Новаторство педагогічних ідей Б. Л. Яворського, де чільне місце посідає завдання виховання учнів шляхом розвитку їх музичного мислення, як здібності осмислювати логіку розвитку музичної мови, її закономірності на основі розуміння багатоваріантності музичних інтонацій.

Б. Л. Яворський про важливість слухання музики як виду музичної діяльності, що сприяє формуванню музичного сприймання. Дослідна робота, спрямована на активізацію музичного сприймання, творчої активності учнів.

Сучасні досягнення, проблеми і перспективи розвитку системи масового музичного виховання учнів у вітчизняній школі.

ТЕОРІЯ, МЕТОДИКА ТА ПРАКТИКУМ РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

Вступ

Освітній компонент «Теорія, методика та практикум роботи з дитячим хореографічним колективом» є складовою професійної підготовки майбутніх фахівців. Вивчення дисципліни сприяло розширенню знань здобувачів щодо методики проведення занять з хореографічним колективом та накопичення теоретичної бази для творчої роботи, виробленню практичних умінь та навичок для майбутньої їх реалізації у роботі з дитячим хореографічним колективом. Освітній компонент ознайомив майбутніх керівників дитячих хореографічних колективів з методами і формами навчання та виховання, оскільки педагог повинен мати міцні професійні знання, бути освіченим в галузі хореографії.

Принципи організації роботи дитячого хореографічного колективу

Організація роботи хореографічного колективу базується на відповідних принципах (принцип – від лат. початок, основа, яка складається з певної теорії, вчення, науки, світогляду тощо): принцип єдності культури й освіти; принцип використання педагогічного потенціалу мистецтва (виховний, мотиваційний, комунікативний, творчо-спонукальний, інформативно-пізнавальний, релаксаційний, естетико-культурологічний); принцип міждисциплінарності та інтеграції; принцип багатокладності та варіативності; принцип взаємозв'язку процесу виховання і навчання; принцип гуманізації; принцип виховання в діяльності; принцип стимулювання; принцип доступності; принцип природовідповідності, особистісно-орієнтованого, індивідуально-диференційованого підходу; принцип самостійності й активності особистості; принцип практичної спрямованості; принцип систематичності і послідовності; принцип комплексності; принцип добровільності; принцип регіональності; принцип самотунтності колективу відображає його неповторність та оригінальність.

Зміст організаційної роботи керівника аматорського дитячого хореографічного колективу

Організаційна робота в хореографічному колективі охоплює організацію та створення хореографічного колективу; забезпечення зручним приміщенням та відповідним обладнанням, технічними засобами; комплектацію груп; організацію загальних зборів колективу; налагодження культурних зв'язків; організацію дозвілля.

Безпосереднім виконавцем організаційної роботи в хореографічному колективі є керівник, який: комплектує склад колективу, забезпечує його збереження; здійснює педагогічну діяльність, особистісно-зорієнтоване навчання і виховання, педагогічно обґрунтований вибір форм, засобів та методів роботи, виходячи з психолого-педагогічних особливостей вихованців; створює умови для цілісного розвитку особистості; виявляє і підтримує талановитих та обдарованих вихованців, сприяє формуванню їх професійних інтересів; бере участь у розробці й реалізації навчальних програм, запроваджуючи сучасні освітні технології навчання й виховання;

працює в співдружності з батьками та керівниками інших гуртків (творчих колективів); забезпечує участь дітей у масових заходах міста, області, всеукраїнських і міжнародних конкурсах та фестивалях; проводить профілактичну роботу з безпеки життєдіяльності і заняття з додержанням правил охорони праці та санітарно-гігієнічних норм; веде відповідну документацію та вчасно звітує про результати своєї роботи і досягнення вихованців; поважає гідність дитини, своєю доброзичливою поведінкою утверджує повагу до принципів загальнолюдської моралі.

Форми організації освітнього процесу в дитячому хореографічному колективі

Форми організації навчально-тренувального процесу розподіляються відповідно до кількісного складу учасників колективу (індивідуальні, групові, фронтальні) та мети їх проведення (навчання, виховання, постановка концертного номеру тощо). Серед форм роботи в хореографічних колективах застосовують заняття, концертну діяльність, виховні заходи, підвищення кваліфікації керівника та хореографічної майстерності вихованців.

Основною формою організації навчання в хореографічних колективах є заняття, які проводяться за встановленим розкладом, у певній послідовності, що забезпечує планомірне, систематичне засвоєння програми навчання. У танцювальній практиці ці форми занять називають репетиціями.

Результатом навчально-тренувального процесу є концертна діяльність, яка також виступає однією з форм роботи хореографічного колективу і є обов'язковою. Участь колективу в різноманітних видах концертних програм (тематичні, національні, інтернаціональні, ювілейні та ін.) дозволяє визначити правильність роботи керівника щодо підбору репертуару, збагатити танцювальний досвід учасників, підвищити рівень їх сценічної культури і слугує одним із видів реклами колективу.

Основні методи та прийоми хореографічного навчання

Метод – це спосіб спільної діяльності керівника колективу і вихованців, у ході якого здійснюється формування спеціальних знань, хореографічних умінь і навичок, розвиток творчого потенціалу. Використовуючи той чи інший метод, керівник добирає різноманітні прийоми, які є частиною методу. Використання прийомів сприяє активізації пізнавальної діяльності учнів і в результаті цього глибшому засвоєнню програмового матеріалу.

У педагогіці існує декілька систем класифікації методів. У хореографічній педагогіці найширше використовується традиційна: словесні методи і прийоми (бесіда, розповідь (про зміст танцю або характеристика окремого танцювального образу, провідні танцювальні школи), художнє слово, оцінка і самооцінка, взаємний аналіз та самоаналіз діяльності) і прийоми (питання, пояснення, вказівки, заохочення, зауваження, порівняння); наочні методи (показ, зразок, наочно-ілюстративний матеріал, ТЗН, моделі (система запису танцю, у тому числі й графічний запис рухів), спостереження); практичні методи (ігрові й творчі завдання, наслідування, імітація, змагання, метод емпатії (увявити себе на місці якоїсь істоти, предмету

в хореографічному образі).

Деякі методи можна віднести до двох груп, наприклад, метод ідеомоторного тренування (уявне виконання дії з одночасним промовлянням виконуваних елементів вголос і у внутрішній мові) – до практичних та словесних. Провідними для хореографічного навчання є метод показу (первинне сприйняття естетичної форми руху з подальшим образним його осмисленням) і метод вправи (багатократне повторення рухових дій, які дозволяють освоювати, закріплювати й удосконалювати технічну сторону того чи іншого хореографічного руху). У процесі навчання ці методи доповнюються і конкретизуються іншими методами й прийомами залежно від поставленої мети.

Педагогічна майстерність керівника аматорського дитячого хореографічного колективу

Педагогічна майстерність хореографа передбачає вміння володіти педагогічною технікою, яка включає дві групи компонентів.

Перша пов'язана з умінням педагога управляти своєю поведінкою (емоціями, настроєм), прояв соціально-перцептивних здібностей; володіння технікою мови; виразна демонстрація вихованцям певних почуттів, суб'єктивного ставлення до тих чи інших дій вихованців; уміння пізнавати їхній внутрішній душевний стан. Друга група передбачає вміння педагога впливати на особистість вихованця і колектив та розкриває процесуальний аспект навчання й виховання: дидактичні, організаційні, конструктивні, комунікативні вміння; технологічні прийоми висування вимог, керування педагогічним спілкуванням тощо.

Одним із основних показників педагогічної майстерності є педагогічний такт. Його сутність полягає в педагогічно доцільному ставленні та впливі педагога на вихованців, дотриманні почуття міри в спілкуванні з ними, у вмінні налагоджувати продуктивний стиль спілкування в педагогічному процесі та пошані до особистості. В. Ягупов визначає основні ознаки педагогічного такту: вимогливість без брутальності та прискіпливості; педагогічний вплив без наказів, навіювань, попереджень, приниження особистої гідності вихованця; уміння висловлювати розпорядження, вказівки та прохання без благання, але і без марнославства; уміння слухати співрозмовника, не виказуючи байдужості та вишості; урівноваженість, самоволодіння і діловий тон спілкування без дратівливості та сухості; простота в спілкуванні без фамільярності та панібратства, без «показухи»; принциповість і наполегливість без упертості; уважність, чуйність і емпатійність без їх підкреслення; гумор без насмішки; скромність без удаваності.

Основним інструментом виховного впливу на вихованців дитячого танцювального колективу є особистість педагога, його професійна майстерність, рівень зрілості в педагогічній діяльності та особистісні якості, бо «той, хто на все життя обирає педагогічну професію, має володіти бодай трьома особливостями: умінням шанувати і любити людей більше, ніж себе; умінням упродовж життя набувати знань і різновидів людського досвіду

(теоретичного, практичного, естетичного); умінням передавати досвід учням».

Професійні та особистісні якості керівника аматорського дитячого хореографічного колективу

Різномісна діяльність хореографа передбачає володіння комплексом необхідних професійних знань, умінь та навичок, але насамперед – вияву професійно-значущих особистісних якостей.

До професійних умінь і навичок, якими має володіти педагог-хореограф відносяться хореографічні, педагогічні, балетмейстерські, організаторські, дизайнерські й менеджерські, психолого-педагогічні знання, знання та вміння з балетмейстерської роботи, загальнонаукові знання.

Педагог-хореограф має володіти низкою особистісних якостей, до яких можна віднести об'єктивну самооцінку професійної підготовки, любов до дітей, працелюбність, розвинену уяву, незалежність творчого мислення, цілеспрямованість, відповідальність, самокритичність, вимогливість до себе та впевненість у собі, комунікабельність, спостережливість, енергійність, суспільну активність, витриманість, принциповість, охайність, доброзичливість, ерудованість, організаційні вміння та моральну стійкість.

Стилі та моделі педагогічного спілкування керівника аматорського дитячого хореографічного колективу

Важливим у роботі керівника хореографічного колективу є вибір стилю керівництва, тобто педагогічної взаємодії з вихованцями. Стиль взаємодії як складник методичного управління є інформаційно-емоційною єдністю, у якій виділяється емоційний та інформаційний напрями. Емоційний напрям підпорядковується психологічним законам, а інформаційний – логічним.

Типи керівників і стилі керівництва вперше були досліджені німецьким психологом Куртом Левіним (1938), який запропонував і назви основних стилів: авторитарний (директивний), демократичний (колегіальний) та ліберальний (непослідовний, вільний, анархічний).

Авторитарний (директивний) стиль роботи – це стиль безперечного авторитету керівника, який характеризується повним одноосібним прийняттям рішень (до того ж тільки власного формулювання), намаганням залишити за собою виключне право заохочувати і карати. **Демократичний або колегіальний** стиль керівництва характеризується передачею педагогом частини своїх повноважень і функцій учасникам колективу або своїм помічникам, педагогам □ репетиторам. **Ліберальний (непослідовний, вільний, анархічний)** стиль керівництва характеризується мінімальним втручанням педагога □ хореографа у процес управління колективом.

Відомий психолог В. Кан-Калік визначає такі стилі педагогічного спілкування з учнями:

1. Спілкування на основі високих професійних установок педагога, його відношення до педагогічної діяльності в цілому. Про таких говорять: «За ним діти по п'ятах ходять!».

2. Спілкування на основі дружнього ставлення – передбачає захоплення загальною справою. Педагог виконує роль наставника, старшого товариша, учасника спільної навчальної діяльності.

3. Спілкування-дистанція відноситься до найпоширеніших типів педагогічного спілкування, формує відносини «вчитель-учень».

4. Спілкування-залякування – негативна форма спілкування, антигуманна, яка підкреслює відсутність педагогічної майстерності в керівника колективу.

5. Спілкування-загравання характерне для молодих викладачів, які прагнуть популярності. Таке спілкування забезпечує дешевий авторитет.

Поняття «індивідуальний стиль педагога-хореографа»

Дуже важливим фактором діяльності педагога-хореографа, керівника танцювального колективу є його індивідуальний стиль. До основних ознак індивідуального стилю педагогічної діяльності відносяться темперамент (час і швидкість реакції, індивідуальний темп праці, емоційність); характер реакцій на різні педагогічні ситуації; вибір та особливості використання методів навчання та засобів виховання; стиль педагогічного спілкування (авторитарний, демократичний та ліберальний); манера спілкування (голос, міміка, жестикуляція, поза, рухи), поведінки та одягу; вибір тих чи інших видів заохочень та покарань; використання засобів психолого-педагогічного впливу на учнів.

Індивідуальний стиль педагогічної діяльності проявляється в здібностях педагога застосовувати традиційні та передові засоби навчання з урахуванням своїх індивідуальних нахилів, особистісного педагогічного досвіду та рис характеру. Обов'язковими складовими індивідуального стилю педагога-хореографа, окрім педагогічної, є балетмейстерська і виконавська діяльність.

Вивчаючи педагогічний досвід хореографічної роботи, слід запобігати прямому його наслідуванню. Це, як правило, призводить до безперспективності, а іноді дає погані результати. Кожен педагог-хореограф, керівник танцювального колективу повинен пам'ятати, що наслідування в хореографічному мистецтві призводить до самознищення. Тому варто формувати індивідуальний стиль хореографічної діяльності, який сприятиме створенню самобутнього колективу, зі своїм творчим кредо і танцювальним почерком.

Підготовка педагога до заняття

Система діяльності педагога в підготовці та проведенні заняття передбачає:

1. Усвідомлення значення теми і мети заняття: визначення змісту; навчально-методичної та нотної літератури; зв'язок з попереднім заняттям; визначення мети: освітньої, розвивальної, виховної.

2. Підбір матеріалу до теми заняття: відбір змісту й обсягу знань з теми; підготовка ТЗН; визначення творчих і навчальних завдань; визначення колективних та індивідуальних форм роботи.

3. Підготовка плану-конспекту заняття (логіко-структурної схеми заняття). складання плану; визначення питань для обговорення і розгляду; залучення вихованців до колективної підготовки заняття; розподіл часу за етапами заняття; колективне планування варіанту заняття; визначення завдань для сім'ї.

4. Апробація підготовленого заняття: визначення основних частин змісту матеріалу, на які звертається увага дітей; уточнення часу і темпу проведення заняття.

Методика організації та проведення хореографічних занять з дітьми початкового рівня навчання

Під час організації та проведення хореографічних занять необхідно дотримуватися наступних методичних вимог:

- постановка перед кожним заняттям виховних, розвивальних і оздоровчих завдань; відповідність змісту заняття його тематиці, меті й завданням;

- повторення попереднього й подача нового матеріалу зобов'язковим його закріпленням шляхом багаторазового, варіативного використання;

- зміна видів діяльності, місця розташування вихованців, оптимальне дозування припустимого навантаження;

- особиста участь педагога у виконанні танцювальних рухів;

- використання різнохарактерного, образного музичного матеріалу, що відповідає завданням певної частини заняття;

- формування у вихованців усвідомленої мотивації до танцювальної діяльності;

- використання різних методів і прийомів, що стимулюють рухову, розумову, пізнавальну й творчу активність дітей;

- здійснення індивідуально-диференційованого підходу (урахування фізичних можливостей, психічних особливостей, інтересів, статевих розходжень і особистісних якостей дитини);

- застосування ігрових моментів, що сприяє підвищенню інтересу до заняття;

- створення атмосфери захищеності й комфортності під час заняття, доброзичливий характер спілкування з педагогом, заохочення навіть незначних досягнень вихованців початкового рівня навчання;

- використання прийомів, що забезпечують емоційне наповнення заняття (прийоми емоційної регуляції, корекції несприятливих емоцій);

- стимуляція активності й самостійності вихованців; поєднання репродуктивного й продуктивного видів діяльності, надання дітям свободи у виборі способів розв'язання творчих завдань;

- підбиття підсумків з аналізом діяльності вихованців, повідомлення мети наступного заняття для підвищення інтересу й мотиваційної готовності.

Особливості проведення хореографічних занять із молодшими школярами

Молодший вік характеризується в психолого-педагогічній літературі як сензитивний період у вихованні та розвитку дитини, коли відбувається її

найінтенсивніший психічний та фізичний розвиток. Саме в цей період у дітей значно активніше відбуваються нервові процеси. Системи умовних зв'язків, сформовані в цьому віці, відрізняються значною стійкістю та зберігаються протягом усього життя. Також удосконалюється діяльність різних органів чуття, друга сигнальна система стає провідною в регуляції дитячої поведінки, що сприяє розвитку самостійності дітей в усіх видах діяльності, в тому числі і в танцювальній.

При визначенні завдань та змісту хореографічної роботи з дітьми керівник гуртка має враховувати загальні вікові, психологічні, фізичні, особистісні та музично-рухові особливості їхнього розвитку.

У житті учнів музично-рухова діяльність посідає одне з провідних місць у хореографічному вихованні. Школярі з задоволенням виконують нескладні таночки, грають у музично-рухові ігри. Виникають значні зміни в когнітивній сфері. Сприйняття співвідноситься з практичними діями і стає більш цілеспрямованим; поширюються та поглиблюються уявлення про предмети та явища, що допомагає дітям краще розуміти семантику різних назв, зокрема зі сфери мистецтва.

Всі заняття з хореографії бажано проводити в сюжетній або ігровій формі. Добираючи сюжет, слід враховувати рівень знань та коло інтересів дітей. Джерелами сюжетних ліній можуть бути: дитяча література (розповіді, казки, вірші); особливості навколишнього світу (побутова, спортивна, трудова та ігрова діяльність; об'єкти і явища природи); дитячий пісенний матеріал, мультфільми та дитячі кінофільми тощо. На їх основі можна проводити різноманітні форми хореографічних занять: заняття-казка, заняття-екскурсія, заняття-змагання, заняття-концерт. Такі форми захоплюють дітей, підвищують їхню активність, стимулюють творчу уяву, збагачують емоційний досвід.

Кожна частина хореографічного заняття повинна вирішувати конкретні завдання пов'язані між собою і спрямовані на виконання програми хореографічної роботи з певною віковою категорією в цілому. У зміст заняття слід включати повторення попереднього і викладання нового матеріалу з обов'язковим його закріпленням. Шляхом повторення непомітно накопичуються знання та вміння, якими дитина може користуватися в самостійній діяльності. Новий матеріал краще подавати в невеликому обсязі, з наростанням ступеня складності, повторюючи його до свідомого засвоєння.

Особливості проведення хореографічних занять із середніми та старшими школярами

Діти середнього шкільного віку володіють логічним мисленням, самосприйняттям, самоспостереженням. Для цього віку важливим є обґрунтування необхідності занять з хореографії, мотивація. Середні школярі прислухаються до думки своїх однолітків. Більш того, вони починають розуміти взаємозв'язок між музикою та хореографією.

У процесі занять з хореографії діти середнього шкільного віку знаходять задоволення від власних індивідуальних інтересів. Так, протягом усього освітнього процесу та постановочної роботи дітям дозволяється брати

участь у створенні танцювальної композиції. Більш того, колективна форма роботи допомагає об'єднати дітей в єдине ціле, привчає їх до відповідальності. Для дітей середнього шкільного віку заняття з хореографії відзначаються більш глибоким змістом. Крім того, слід вимагати від вихованців точності виконання рухів. Діти середнього шкільного віку виокремлюються стійкою увагою, організованим бажанням навчатися танцювати.

Зміст занять з хореографії для дітей середнього шкільного віку, на відміну від занять з молодшими школярами, змінюється ступенем ускладненого лексичного матеріалу, дозуванням фізичного та розумового навантаження. Доцільно зазначити, що діти середнього шкільного віку більш повно опановують вправи класичного танцю, які виконують як біля станка, так і на середині зали. На відміну від методики викладання вправ класичного танцю для дітей молодшого шкільного віку, діти середнього шкільного віку опановують зазначені елементи у більш складній формі, що пояснюється їх здатністю одночасно координувати рухи ніг, рук, голови тощо.

Старший шкільний вік (юнацтво) відзначається подальшою перебудовою, що відбивається в самостійності дитини. Анатомо-фізіологічні особливості означеної категорії дітей відзначаються інтенсивним зростанням, збільшенням об'єму грудної клітки, а також маси тіла. Крім того, спостерігається невідповідність у розвитку серця та судинної системи. Досить часто відбувається як фізична, так і розумова перевтома. Становлення самосвідомості, яка характеризується почуттям дорослості, є важливим новоутворювальним процесом означеного вікового періоду.

Характер і структура занять з юнацтвом дещо подібна до роботи із дітьми середнього шкільного віку. Проте, зміни психофізичного розвитку дітей старшого шкільного віку ведуть до окремих відмінних особливостей. Саме в цьому віці хлопчики і дівчатка відрізняються нерівномірним розвитком, останні переганяють. Більш того, для юнацького віку характерна надмірна вразливість і підвищена збудженість. Доцільно зазначити, що діти старшого шкільного віку прагнуть до самостійності, виявляють неабиякий інтерес до оточення, а також швидко змінюють свої інтереси, захоплюються іншою справою. Прагнучи до особистої реалізації старші школярі інколи намагаються виконати завдання, які не підлягають їхнім фізичним можливостям. Займаючись хореографією, дітей старшого шкільного віку не задовольняють прості та технічно доступні для них танцювальні рухи. Так, наприклад знайомлячись із виступами професійних танцівників, хлопчики часто прагнуть до виконання надмірно складних рухів, що не підлягають їхній силі. Водночас, дівчатка захоплюються сценічною діяльністю, з'являється прагнення виділити себе із маси. Як наслідок, діти старшого шкільного віку, відзначаючись підвищеною чутливістю, боляче сприймають критику. Педагог має обережно і особливо конкретно вказувати на певні недоліки. Проте, старші школярі характеризуються свідомими і обдуманими діями. З'являється вміння до особистого стримування, а також прагнення прийти на допомогу одне одному, переконати іншого, якщо останній не має

рації тощо.

Особливості психофізичного розвитку дітей середнього шкільного віку. Мета та завдання хореографічного навчання.

У середньому шкільному віці в організмі дитини відбуваються суттєві морфологічні та функціональні зміни, які збігаються з початком періоду статевого розвитку хлопців (13-14 років) і дівчат (12-13 років).

Дівчата випереджають хлопців у фізичному розвитку. Вік 11-14 років сприяє розвитку фізичних якостей. Рухова функція до 13-14 років досягає високого рівня розвитку, з'являються ознаки, характерні для дорослої людини. Значно збільшується маса і сила м'язів. У хлопців сила, як абсолютна, так і відносна, збільшується швидше, ніж у дівчат. У дівчат близько 12-13 років сила м'язів по відношенню до маси знижується.

У середньому шкільному віці ще не закінчене формування кісток. Повне зростання їх завершується приблизно до 16-17 років. Хребет продовжує залишатися гнучким, а слабкість мускулатури робить його здатним до деформації. Швидкий ріст тіла в довжину при невстановлених формах хребта негативно впливає на поставу дітей, тому в підлітковому віці особливо необхідно приділяти увагу вправам на її формування. Віковий період 11-14 років характеризується розвитком вегетативних органів та систем організму. Продовжує розвиватися серцево-судинна та дихальна системи. Підлітки достатньо легко пристосовуються до освітнього процесу, але швидко втомлюються, особливо при монотонних комбінаціях. На великі навантаження реагують неадекватними реакціями.

Мета хореографічного навчання – розвиток хореографічної майстерності шляхом засвоєння більш складних танцювальних комбінацій різних хореографічних напрямів; формування артистизму та професійної спрямованості; ознайомлення з кращими зразками хореографічного мистецтва та виховання на їх основі національної гідності та художнього смаку.

Завдання навчально-виховної роботи в дитячому хореографічному колективі

Організація виховної роботи може бути спрямована на виконання таких завдань:

- виховання інтересу до хореографії та суміжних видів мистецтв;
- виховання художньо-естетичної культури, естетичних потреб та почуттів;
- виховання здоров'язберігаючих компетентностей, прагнення до здорового способу життя;
- виховання морального, емоційного, вольового компонентів світогляду;
- виховання національної свідомості та національної гідності, любові до рідної землі, родини, свого народу;
- забезпечення умов для самореалізації вихованця відповідно до його здібностей, власних і суспільних інтересів;

– формування позитивної Я-концепції, яка характеризується впевненістю в доброзичливому ставленні до дитини іншими; переконаністю в успішному оволодінні хореографічним мистецтвом; почуттям особистої значущості в колективі;

– виховання почуття колективізму, формування навичок співпраці та колективної взаємодії;

– виховання сценічної культури (поведінки, одягу та рухів);

– виховання бережливого ставлення до державного майна, сценічних костюмів та реквізиту.

Класифікація форм навчально-виховної роботи

Форми навчально-виховної роботи можуть розподілятися: за об'єктом впливу (індивідуальні, масові, групові), напрямками виховання (естетичні, фізичні, моральні, пізнавальні, трудові, розважальні) та провідним методом їх організації (словесні, наочні, практичні). Вибір форми залежить від мети і завдання виховного заходу; вікових та індивідуальних особливостей вихованців; рівня їх хореографічної підготовки та умов, у яких здійснюється виховний вплив; педагогічної майстерності керівника.

До *індивідуальних форм* навчально-виховної роботи в хореографічному колективі належать: етичні бесіди, доручення (заняття з іншими дітьми, підготовка костюмів та реквізиту до концерту, виготовлення інформаційних листів та газет про діяльність колективу тощо), колекціонування хореографічного матеріалу (ілюстрацій сценічних костюмів, портретів відомих танцівників і хореографів тощо), ведення зошита хореографічних занять та щоденника власних досягнень, малювання своїх вражень на тему того чи іншого заняття тощо.

Групові форми навчально-виховної роботи проводяться з вихованцями певної вікової категорії (молодший, середній або старший шкільний вік) або відповідної статі (дівчатками, хлопчиками).

До *масових форм* навчально-виховної роботи, до яких залучаються всі учасники танцювального колективу, можна віднести такі: організацію тижнів з різних видів хореографії, зустрічі з видатними людьми, обмін танцювальним досвідом з іншими творчими колективами; участь у створенні альбомів історії колективу, конкурсах та фестивалях; проведення флешмобів (танцмобів), розважальних заходів; організацію виставок захоплень учасників колективу або фотоквестів на різну тематику тощо.

Однією з цікавих сучасних форм створення мистецького продукту можна вважати перфóрманс (від англ. Performance – вистава, спектакль, від perform) – одна з форм акціоністського мистецтва, де твором вважають дії автора, за якими глядачі спостерігають у режимі реального часу, а іноді і стають учасниками дійства. Перформанси можна проводити з учасниками хореографічних колективів в різних місцях і на різну тематику. У ролі перформерів можуть виступати як педагоги, так і вихованці.

Планування навчально-виховної роботи

План навчально-виховної роботи керівник гуртка може вести в довільній формі, проте обов'язковими розділами є:

- мета та завдання виховної роботи;
- методична проблема, над якою працює керівник гуртка;
- склад органу дитячого самоврядування;
- склад батьківського комітету;
- участь у масових заходах закладу позашкільної освіти;
- проведення виховних заходів у гуртку;
- робота з батьками гуртківців;
- організація роботи з безпеки життєдіяльності.

План роботи повинен бути складеним до 30 вересня на весь навчальний рік та схвалений директором закладу і зберігатися в робочій папці керівника впродовж навчального року.

Керівник гуртка планує навчально-виховну роботу відповідно до профілю, методичних рекомендацій щодо виховання підростаючого покоління та плану роботи закладу на рік. З метою всебічного розвитку вихованців керівник гуртка планує екскурсії, походи, конкурсно-розважальні програми, ігри, які проводитиме з дітьми впродовж навчального року.

Важливо обирати різні напрями навчально-виховної роботи і долучати до її організації та проведення учасників колективу і батьків.

До плану навчально-виховної роботи заноситься перелік обов'язкових інструктажів з вихованцями, який передбачено планом роботи закладу на навчальний рік, дати їх проведення.

Завдання, умови організації та проведення хореографічних конкурсів та фестивалів

Участь колективу в культурно-мистецьких заходах хореографічного спрямування (фестивалі, конкурси, фестивалі □ конкурси) є однією з важливих умов підвищення творчо-виконавського рівня керівника та вихованців, поштовхом для піднесення творчої активності хореографічних колективів.

Фестиваль (від франц. festival – свято, лат. festivus – веселий, святковий) – масове святкування, яке включає показ досягнень хореографічного мистецтва. Конкурс (від лат. concursus – «зіткнення») – змагання в галузі мистецтва хореографії з метою визначення найбільш талановитих учасників. Конкурс може проводитись кількома етапами: відбірковий, основний і фінальний. Фестиваль-конкурс – свято-показ досягнень хореографічного мистецтва з елементами змагання з метою заохочення та підняття рейтингу колективу.

Основні завдання фестивалів і конкурсів: збереження і розвиток дитячої та молодіжної творчості, знайомство з кращими творчими колективами, виявлення нових талантів, підтримка обдарованих дітей, встановлення творчих контактів між колективами, обмін досвідом роботи, підвищення професійної майстерності і кваліфікації керівників і педагогів, творчих колективів і виконавців, залучення до співпраці з дитячими колективами провідних фахівців культури і мистецтва.

Умови організації і проведення. Інформацію щодо проведення конкурсу або фестивалю висвітлюють у засобах масової інформації, інтернет

джерелах, транслюють по телебаченню. Організатори розробляють та надалиють до адміністративних та фахових установ положення, у якому вказують засновника, надають таку інформацію: терміни і місце проведення (дата, країна, місто, область), мету та завдання фестивалю (конкурсу), номінації та вікові категорії, критерії оцінювання, фінансові умови, відзнаки та нагороди, склад журі, контакти. Також вказуються вимоги до фонограми (Md або CD диск), термін подання заявки на участь.

Готуючись до участі в конкурсі (фестивалі), керівник колективу має уважно ознайомитися з умовами його проведення та критеріями оцінювання конкурсної програми. Як правило, під час оцінювання виступу колективу журі застосовує такі критерії: якість репертуару (художня та ідейна спрямованість, видовищність, оригінальність, доступність, актуальність, відповідність віковим особливостям виконавців); виконавська якість (природність і виразність рухів, рівень хореографічної підготовки виконавців, їх артистичність); якість музичного супроводу (чистота звучання, відповідність ідейно-тематичній та лексичній основі постановки); якість сценічного оформлення (відповідність костюмів задуму постановки, доречність реквізиту тощо); загальна організованість, дисциплінованість, сценічна та загальна культура поведінки.

Майстри-педагоги класичного танцю

У кожному танцювальному напрямку існують свої засновники, розробники методик, технік і програм, яким слідують до цього дня. У класичному танці це А. Ваганова, В. Костровицька, В. Писарев, Н. Тарасов.

Педагогічна система А. Я. Ваганової

Агрипина Яківна Ваганова (1879 – 1951) – видатний вітчизняний педагог хореографії та балетмейстер. Поступово сформувала свої художні і педагогічні принципи, які лягли в основу педагогічної системи і педагогічного методу, суть якого: осмисленість хореографічних прийомів і техніки, а не формальне вивчення та виконання окремих рухів.

Основні положення її системи: емоційна виразність, строгість форми, вольова манера виконання; вміння знаходити опору в корпусі, брати запас сили руками для турів і стрибків; суворя продуманість навчального процесу, спрямована на вироблення віртуозної техніки. А. Ваганова внесла в школу танцю точну координацію всіх частин тіла. Вона не визнавала тренувальних вправ тільки для ніг. На її уроках тренування корпусу і рук займало головне значення. Величезне значення А. Ваганова надавала широті і розмаху танцювальних рухів. *В. Костровицька* у своєму підручнику «Школа класичного танцю» окреслює методику постановки корпусу. *Писарев Вадим Якович* (нар. 1 лютого 1965, Донецьк) – колаборант, український артист балету, хореограф, менеджер, педагог, засновник і керівник школи хореографічної майстерності Вадима Писарева у Донецькому академічному державному театрі опери та балету ім. А. Солов'яненка.

Майстри-педагоги народного танцю

Народний танець представляють П. Вірський, В. Верховинець, Я. Чуперчук, Д. Ластівка та ін.

Вірський Павло Павлович – хореограф і балетмейстер, артист балету. Народний артист СРСР, двічі лауреат Державної премії СРСР, Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка. У своїй балетмейстерській діяльності розвинув принципи орієнтовані на традиції українського народного танцю; в окремих випадках поєднував їх із сучасною тематикою. **Верховинець Василь Миколайович** – композитор, актор, диригент, хореограф, фольклорист і педагог. Саме як хореограф він зумів піднести український народний танок на технічно-високий художній рівень. Верховинець зробив чималий внесок у розвиток українського народного танцю, зокрема, написавши цілий посібник із вивчення народного танцювального мистецтва. Багато часу досліджував українські народні танці, проводив етнографічні дослідження, записував традиційні танці та танцювальні кроки в українських селах. **Чуперчук Ярослав Маркіянович** – видатний український балетмейстер, етнограф, артист, унікальна особистість у гуцульській хореографії. Лицар гуцульського танцю – йому випала не легка доля бути творцем і пропагандистом гуцульської хореографії. За своє багатогранне життя він 70 років віддав творчій діяльності як балетмейстер-постановник; з них: 40 років – сценічній діяльності. **Ластівка Дарій Григорович** – балетмейстер, педагог, заслужений артист України. Про себе заявив Дарій Ластівка у спектаклі «Земля», в якому виконував близькі його серцю буковинські танці. **Гомон Олексій Олександрович** – хореограф і балетмейстер, артист балету. Народний артист України, професор. Завідував кафедрою хореографії та художньої культури Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Поставив вокально-хореографічні композиції «Дзвенить піснями Україна», «Добрий вечір, щедрий вечір» та ін. За видатний артистичний талант та професіоналізм Олексій Гомон отримав звання Народного артиста та Заслуженого працівника культури України. **Малиновський Рафаїл Болеславович** – український хореограф, балетмейстер, народний артист України. Любов до танців зародилася ще в дитинстві, коли відвідував сільський клуб, де танцював в ансамблі старший брат.

Майстри-педагоги сучасного бального танцю

В спортивному бальному танці педагоги в навчанні керуються техніками Алекса Мура, Уолтера Лейрда, Гай Говарда.

Жиров Олександр Анатолійович – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри хореографії, член і суддя міжнародної категорії Української Ради Спортивного Танцю. О. Жиров є постійним членом журі огляду художньої самодіяльності з хореографії учнів закладів загальної середньої освіти м. Полтави, Міжнародних і Всеукраїнських фестивалів, конкурсів і змагань зі спортивних бальних танців. Сучасний танець ґрунтується на техніках **Марти Грехем, Доріс Хамфрі і Чарльза Вейдман, Мерса Каннінгхем, Елвіна Ейлі.**

Запорукою якісної роботи на всіх етапах вивчення різноманітних

танців має стати творчий підхід викладача до процесу навчання, що допоможе привити дітям любов до хореографії, навчить розумінню чарівного мистецтва танцю, духовно збагатить особистість дитини, сприятиме розвитку творчого потенціалу.

Критерії та норми оцінювання знань, умінь і навичок випускників до підсумкової атестації з атестаційного екзамену
 («Сучасні освітні технології в ЗЗСО, фахової передвищої, вищої освіти»,
 «Психологія педагогічної діяльності в ЗЗСО, фахової передвищої, вищої освіти», «Інноваційні технології викладання інтегрованого курсу «Мистецтво», «Теорія, методика та практикум роботи з хореографічним колективом»)
 за спеціальністю **014 Середня освіта(Мистецтво. Музичне мистецтво)**
 (денна та заочна форми навчання)

Оцінка за національною (4-х бальною) шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою		Вимоги
відмінно	90-100	А	заслужує студент, який ознайомлений з усією основною та додатковою літературою, виявив усебічні, систематичні та глибокі знання, творчо використав їх при відповідях на питання.
Добре	82-89	В	одержує студент, який опрацював основну та більшість додаткової літератури, виявив точні та глибокі знання з усіх тем, проте проявив в основному репродуктивний характер мислення.
Добре	75-81	С	випускник опрацював основну та частково – додаткову літературу, виявив достатні знання з усіх тем, проявив репродуктивний характер мислення, а також фрагментарні неточності у відповідях.
задовільно	67-74	D	ознайомлений тільки з основною психологічною літературою, виявив мінімально достатні знання навчального матеріалу з більшості тем, при відповідях на питання припустився окремих помилок.
задовільно	60-66	E	студент тільки фрагментарно ознайомлений з основною педагогічною літературою, виявив неповні та неточні знання з системними помилками, які здатний усунути при допомозі екзаменатора.

незадовільно	0-59	F	виставляється студентові, який не знайомий з основною психологічною літературою, фрагментарно відтворює навіть лекційний матеріал, допускає принципові помилки при відповідях.
--------------	------	---	--

Рекомендована література

Основна

1. Волчукова В. М., Бугасць Н. А., Ліманська О. В., Тіщенко О. М. Методика роботи з хореографічним колективом: Основи курсу: навч.- метод. посіб. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2013. 326 с. с. 88–97.
2. Никало Н. Мистецтво розвитку особистості. Чернівці : Зелена Буковина, 2007.
3. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва : теорія і методика викладання мистецьких дисциплін. Київ, 2010. 278 с.
4. Рудницька О. П. Педагогіка загальна та мистецька: навчальний посібник. Тернопіль : Навчальна книга, 2005. 360 с.
5. Рудницька О. П. Пріоритети сучасної педагогіки : Основи викладання мистецьких дисциплін. Київ, 1998. 228 с.
6. Савчин Л., Годовський В. Методика роботи з хореографічним колективом : навч.-метод. посіб. для студентів спеціальності «Хореографія». Рівне : Овід, 2012. 352 с. с. 26–60.
7. Теорія і методика хореографії у питаннях і відповідях: навчальний посібник для студентів спеціальності Хореографія / колектив авторів за заг. ред. О. В. Мартиненко. Мелітополь : ПП Скребейко П. В., 2018. 344 с. с. 48–53.
8. Фриз П. І. Теорія і методика хореографічної роботи з дітьми: навч.-метод. посіб. Дрогобич: ДДПУ, 2006. 190 с.
9. Шалапа С. В., Корисько Н. М. Методика роботи з хореографічним колективом : підручник, Ч. 1. Київ : НАКККиМ, 2015. 252 с. с. 74–116.
10. Шинкаренко А. І. Музичне сприймання: теоретичний та методичний аспекти: хрестоматійний посібник (МОНМС України, лист від 22.07.2011 р., № 1/11-6533). Кременець: ВЦ КОГПІ ім. Тараса Шевченка, 2011. 403 с.
11. Щолокова О. П. Теорія і методика мистецької освіти : збірник наукових праць. Київ: НПУ, 2000.

Допоміжна

1. Баранова Н. Взаємозв'язок між сприйняттям музики старшокласниками та їх темпераментом. *Мистецтво та освіта*. 2011. № 1. С. 10–13.
2. Безсонова І. Музичний образ (методична розробка уроку). *Мистецтво та освіта*. 2004. № 1. С. 48–49.
3. Бриліна В. Особливості втілення художнього образу в процесі роботи над вокальним твором. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів [*Слов'янське музичне мистецтво в*

контексті європейської культури], (Вінниця, жовтень 2011 р.) / [зб. матеріалів / ред. кол. Бурська О.П., Верещагіна-Білявська О.Є., Ліва Н.В., Курков Г.В.]. – Вінниця: ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 2011. С. 30–33.

4. Булатова Л. Розвиток пізнавальної активності учнів на уроках музики. *Мистецтво та освіта*. 2004. № 4. С. 9–12.

5. Василенко В. Розвиваюся музикою. *Початкова школа*. 2000. № 3.

6. Волчукова В. М., Бугаєць Н. А., Ліманська О. В., Тіщенко О. М. Методика роботи з хореографічним колективом: Основи курсу / Навчально-методичний посібник. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2013. 326 с.

7. Годовський В. М. Теорія і методика роботи з дитячим хореографічним колективом: методичні рекомендації, лекції, навчальна програма. Рівне: РДГУ, 2000. 76 с.

8. Голдрич О. С. Методика викладання хореографії: навч. посіб. Львів: «Сполом», 2006. 84 с.

9. Горбенко С. Гуманізація художньої освіти. *Мистецтво та освіта*. 2002. № 2. С. 5–8.

10. Гринчук І. Бурська О.. Проблеми музичного мислення: теорія і методика розвитку. Діалектика музичного логосу та ейдосу: навчально-методичний посібник (риф МОН України, лист від 27.03.2007, №1.4/18-Г-479) Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. 222 с.

11. Гузій Н.В. Основи педагогічного професіоналізму :навчальний посібник. Київ: НПУ ім. М. Драгоманова, 2004.

12. Гусаченко Л. Роль хореографічного мистецтва у формуванні гармонійної особистості в умовах сучасної системи виховання. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти: збірник наукових праць, 2017. N 5. С. 274–281.

13. Давидов М.А. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста : навчальний посібник Київ : Музична Україна, 1997.

14. Доронюк В. Д. Курс техніки диригування : навчально-методичний посібник [для викладачів і студентів вищих навчальних закладів і вчителів шкіл різного типу]. Івано-Франківськ, 2004. 292 с.

15. Зюзіна Т. Зарубіжні моделі використання мистецтва в системі загальної освіти. *Мистецтво та освіта*. 2011. № 4. С. 2–7.

16. Зязюн І.А. Безвідоме і творча інтуїція. *Професійна освіта: педагогіка і психологія*. Ченстохов: Видавництво Вищої педагогічної школи, 2003. С. 121-137.

17. Кашкадамова Н.Б. Мистецтво виконання музики на клавішнострунних інструментах (клавикорд, клавесин, фортеп'яно) XIV-XVIII ст. [Текст] : навч. Посібник. Київ: Освіта України, 2009. 415 с.

18. Кондрацька Л. Сучасні технології підготовки майбутніх учителів мистецтва. *Мистецтво та освіта*. 2003. № 2. С. 7–11.

19. Корнілова О. Музична драматургія (методична розробка уроку). *Мистецтво та освіта*. 2002. № 3. С.18–19.

20. Масол Л. Виховний потенціал мистецтва – джерело освітніх інновацій. *Мистецтво та освіта*, 2001. № 2. С. 28–35.
21. Масол Л. Концепція загальної мистецької освіти. *Мистецтво та освіта*. 2004. № 1. С. 2–5.
22. Михайличенко О.В. Основи загальної та музичної педагогіки: теорія та історія: навчальний посібник. Суми: Наука, 2004.
23. Могильний А. Культура і особистість Вища школа. Київ. 2002.
24. Нечай С. Роль музики в соціальній адаптації дітей-сиріт. *Мистецтво та освіта*. 2001. № 1. С. 39–42.
25. Ничкало Н.Г. Національна доктрина розвитку освіти і педагогічна наука в Україні. *Професійна освіта: педагогіка і психологія*. 2003. Вип. 4.
26. Олексюк О.М., Ткач М.М. Педагогіка духовного потенціалу особистості. Київ: Знання України, 2004.
27. Панченко Г. Методи розвитку творчих здібностей майбутніх учителів музики. *Мистецтво та освіта*. 2012. № 1. С. 46–49.
28. Побережна Г. Педагогічний потенціал музикотерапії. *Мистецтво та освіта*. 2008. № 2. С. 9–12.
29. Рехліцька А. М. Класичний танець: програма навчального курсу. Херсон : Атлант. 2003. 116 с.
30. Ростовський О.Я. Педагогіка музичного сприймання. Київ, 1997.
31. Савчук Г. Музично-педагогічні погляди Золтана Кодая. *Мистецтво та освіта*. 2008. № 4. С. 25–27.
32. Станішевський Ю. В. Балетний театр України: 225 років історії. Київ: Музична Україна, 2003. 440 с.
33. Семешко А.А. Виконавська майстерність баяніста. Методичні основи [Текст] : навч. Посібник. 2-е вид. – Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2009. 144 с.
34. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори у 5-ти томах. т. 3. Київ, 1977
35. Титаренко Н.А. Тестові завдання („Музичне мистецтво”, 6–8 класи). *Мистецтво в школі*. 2012. № 9 (45). С. 33–38.
36. Хащеватська С. С. Інструментознавство [Текст] : підручник для ВНЗ культури і мистецтв III-IV рівнів акредитації. Вінниця : Нова книга, 2008. 255 с.
37. Хоролець Т.А. Використання вокальних вправ під час навчання сольного співу. *Мистецтво в школі*. 2011. № 4 (28). С. 2–3.
38. Цветкова Л. Ю. Методика викладання класичного танцю: підручник. Київ: Альтепрес, 2005. 324 с.
39. Шевчук А. С. Дитяча хореографія: програма та навчально-методичне забезпечення хореографічної діяльності дітей від 3-7 років: навчально-методичний посібник. Київ: Шкільний світ, 2008. 127 с.
40. Шевнюк О.Л. Культурологічна освіта майбутнього вчителя: теорія і практика. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2003.
41. Швидків М.Л. Навчальний репертуар для баритона в класі постановки голосу: навч. посібник(гриф МОНМС України, лист від

01.02.2012 р., № 1-11-1245 Ш 355). Кременець: ВЦ КОГПІ ім Тараса Шевченка, 2012. 138 с.

42. Шубенко Н. Формування медіакультури майбутнього вчителя музики. *Мистецтво та освіта*. 2011. № 2. С. 2–6.

43. Шульгіна В.Д. Українська музична педагогіка: підручник. Київ: ДАККІМ, 2005.

44. Щериця Т. Духовність і музична культура майбутніх учителів музики. *Мистецтво та освіта*. 2005. № 4. С. 6–8.

45. Ярецький В. Уроки-концерти патріотичного спрямування. *Мистецтво та освіта*. 2002. № 3. С. 14–15.

ПРОГРАМА
захисту кваліфікаційних робіт
студентів 21МХм групи

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові магістранта	Тема кваліфікаційної роботи	Прізвище та ініціали керівника, посада, науковий ступінь, вчене звання
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			

ПРОГРАМА
захисту кваліфікаційних робіт
студентів 21МХмз групи

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові магістранта	Тема кваліфікаційної роботи	Прізвище та ініціали керівника, посада, науковий
--------------	--	------------------------------------	---

			ступінь, вчене звання
1.			
2.			

**ВИМОГИ
ДО ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
спеціальності 014 Середня освіта(Музичне мистецтво)
(магістр, денна та заочна форми навчання)**

У державній національній програмі підкреслюється важливість подальшого вдосконалення навчально-виховної роботи в школі, коледжі, що передбачає потребу вдосконалення змісту, форм і методів навчання і виховання студентів педагогічних навчальних закладів. Підготовка та захист кваліфікаційних робіт – важлива ланка у системі навчання та виховання майбутнього педагога.

Особливе значення для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво), має виконання кваліфікаційної роботи, що дає можливість поглибити теоретичні знання та осмислити суть методичних порад і їх практичну значимість у музично-педагогічній діяльності.

Крім опрацювання теоретичних джерел та ознайомлення з передовим педагогічним досвідом, магістрант повинен провести самостійну дослідницьку роботу, що допомагає творчо вникнути в проблему, порушену у кваліфікаційному дослідженні та пропонувати власні шляхи її розв’язання.

Працюючи над дослідженням, необхідно враховувати ті завдання, які стоять перед школою, коледжем на сучасному етапі, вміти правильно і послідовно висловлювати власні думки, грамотно систематизувати опрацьований матеріал на основі складеного плану роботи.

Кваліфікаційна робота виконується під керівництвом наукового керівника, якого визначає випускова кафедра. Він допомагає студенту у пошуках наукових та науково-методичних джерел, визначає календарні терміни основних етапів роботи над темою. На першому етапі науковий керівник сприяє визначенню мети і завдань дослідження, дає методичні вказівки щодо планування роботи. Другий етап – перевірка та коректування плану роботи, ознайомлення з першими матеріалами, підготовленими студентом, вказівки, щодо їх опрацювання, визначення терміну виконання роботи. І третій етап – кінцева перевірка зібраних матеріалів, вказівки щодо загального оформлення магістерської роботи.

Відповідно до Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах України кваліфікаційна робота виконується із метою закріплення, поглиблення й узагальнення знань, одержаних студентами за час навчання та їх застосування для комплексного вирішення конкретного фахового завдання.

У процесі написання кваліфікаційного дослідження у здобувачів повинні сформуватися такі загальні та фахові компетентності:

Інтегральна:

Здатність здобувача розв'язувати складні освітні завдання та проблеми у галузі загальної середньої освіти, фахової передвищої та вищої освіти що передбачає проведення науково-педагогічних досліджень сучасних проблем музичної педагогіки, здійснення дослідницької й інноваційної діяльності та характеризується комплексністю і невизначеністю умов організації освітнього процесу.

Загальні:

ЗК2 Здатність використовувати цифрові освітні ресурси, інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності.

ЗК 5. Здатність генерувати нові ідеї (креативність), творчо самовиражатися, поважати українську національну культуру та приймати обґрунтовані рішення; усвідомлювати значення національно-культурної самоідентичності.

ЗК7 Здатність здійснювати науково-педагогічні дослідження дотримуючись академічної доброчесності, прогнозувати та презентувати їх результати.

ЗК8 Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Фахові:

ФК1 Здатність застосовувати філософсько-методологічні знання для проведення науково-педагогічних досліджень у галузі мистецтв, здійснювати пошук, збір, систематизацію, узагальнення інформації та обробку даних.

ФК2 Здатність до поглиблення музично-педагогічних знань, розуміння предметної області та професійної діяльності.

ФК 13 Здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності, визначати потреби, перспективи та наявні ресурси для професійного розвитку впродовж життя.

ФК 14 Здатність до конструктивної та безпечної взаємодії з учасниками освітнього процесу, відповідально діяти з високим ступенем автономії.

ФК16 Здатність до конструктивної та безпечної взаємодії з учасниками освітнього процесу, відповідально діяти з високим ступенем автономії.

Програмні результати навчання:

ПРН 1 *Володіє* знаннями філософсько-методологічних основ дослідження проблем сучасної педагогічної освіти, використовуючи власні оцінні судження.

ПРН 2 Демонструє вміння використовувати цифрові освітні ресурси, інформаційні та комунікаційні технології для пошуку, обробки та обміну інформацією у професійній діяльності, презентації власних та спільних результатів, реалізації дистанційного та змішаного навчання тощо.

ПРН 4 Визначає, аналізує та систематизує вітчизняні й іноземні науково-педагогічні джерела, педагогічні інновації, використовує тезаурус різних видів мистецтв у процесі музично-педагогічної та мистецької діяльності.

ПРН 5 Знає і застосовує різні способи реєстрації і викладення наукових фактів, виховання і розвитку особистості засобами мистецтва, вмє аналізувати і інтерпретувати матеріали спостережень, переводити наукові знання у площину практичного використання, застосовувати конкретно-наукову методологію експериментального дослідження проблем процесу музичного навчання.

ПРН 12 Визначає і характеризує основні принципи, закони та методики науково-педагогічних досліджень; описує апарат науково-педагогічного дослідження, демонструє навички презентації результатів науково-педагогічного дослідження.

ПРН 14 *Демонструє* здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії, критично *оцінює* особистісно-професійний потенціал.

ПРН 16 *Виявляє* здатність до саморозвитку та самокорекції знань, *моделює* траєкторію особистісного самовдосконалення у галузі музикознавчих питань освіти.

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
спеціальності 014 Середня освіта(Музичне мистецтво)
(денна та заочна форми навчання)**

Після захисту кваліфікаційної роботи Екзаменаційною комісією виводиться сумарна оцінка за 4-х бальною та 100-бальною системами, яка вноситься у диплом.

Шкала оцінювання

Оцінка за національною (4-х бальною) шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою	
відмінно	90-100	A
добре	82-89	B
добре	75-81	C
задовільно	67-74	D

задовільно	60-66	E
незадовільно	0-59	F